

מעלת מעמי המאכלים והמשקים פחיתות היא לגבי, הנה, מלבד זאת, הרי זה נגד דרכה של תורה, ובזה צריך להיות החינוך וההדרכה להשוותה במדה האפשרית והראוי' לדרכה של תורה.

קיצור. הרגילות גם המסודרת היא בטבע התקיפות, ופעולתה על הכל בדרך גזירה ושלטון.

יב.

ד. ההתחלקות על פי הסביבה ומקום המושב:
בעיר קטנה או בעיר גדולה.

התחלקות זו, עם היותה כנראה בהשקפה ראשונה רק דבר חיצוני ומפל, באמת אינה כן, כי מקום המושב אם עיר קטנה או גדולה הוא דבר עיקרי ויסודי בארצות חיי האדם, כי מקום המושב משפיע, לא רק על כל ענפי החיים, בין על עצמו במהלך רוחו התפתחות כשרונותיו וגילוי כחות נפשו והנהגותיו, ובין על חיי המשפחה חנוכם והדרכתם והנהגתם.

והנה מלבד זאת שהדברים קל וחומר: אם כל ענפי החיים בחיי האדם ובני משפחתו תלויים בהנהגתה ומהלך רוחה הפרטית של אותה הסביבה אשר הוא וביתו נמצאים בה, מכל שכן אשר כל ענפי חייו וחיי בני ביתו תלויים בהנהגת ומהלך רוח הצבור במקום מגורו, הנה עוד זאת שהחיים בעיר קטנה שונים הם, כי הם נוחים יותר מבעיר גדולה.

הקב"ה ברא את האדם בטבע מיוחד נבדל מכל החי לא רק בצבא הארץ וצבא השמים אלא גם מהספירות העליונות. כולם הם בעלי טבע אחת מה שהם, דצבא הארץ הם בעלי גוי' חומרי' גסה ובעלי פועל אחד במדותיהם אם חסדנים או רחמנים או בעלי גבורה ואכזרים, וצבא השמים עם היותם גם כן בעלי גוי' אבל מחומר הדק, וגם הם בעל פועל אחד אלא שכולל כמה סגולות, וכמו השמש שפעולתו להאיר, וסגולתו לרפאות, להטיב צמיחת הדשאים, לבשל את הפירות והתבואות ועוד, וברואי מעלה — הן המלאכים שמתחלקים לעשרה סוגים כמ"ש הרמב"ם⁵) והן העשר ספי' מהחכמה עד המלכות — הנה כלם בעלי פועל אחד, נוסף עליהם האדם שהוא כלול מהמעלה העצמית של העליונים ומהפחיתות הגרועה של התחתונים והוא בעל פעולות רבות.

(5) הלי יסוה"ת סיב הי"ו.

הפעולות הרבות שהטביע הקב"ה בהאדם הנה הם מתאימות לפי מזג גופו ותכונת נפשו. והיינו דברואי הארץ והשמים, עם היותם מהותי גופים מחולקים, דגופות ברואי הארץ הם חומרי' וגופות ברואי השמים הם גשם זך, עם זה הנה שניהם פעולתם מצד גופם, והספירות העליונות הנה פעולתם הוא מצד נפשם. והאדם, שהוא כלול מהעליונים והתחתונים, הנה פעולתו כפולה, הפעולה מצד הגוף והפעולה מצד הנפש.

בהענינים שהטביע הקב"ה בהאדם הנה, לא זו בלבד שהאדם הוא משפיע ובעל פועל, אלא גם זאת שהאדם הוא מושפע ונפעל גם ממה שחוצה לו כמו ממוזנו, דלזכך דעתו ושכלו צריך למאכלים דקים וכן בענין הבגדים שמרחיבים דעתו של אדם. והיושבים בעירות הקטנות הנה ימיהם כפולים.

קיצור. האדם מובדל מברואי מטה ומעלה, ומקום מושבו, עיר קטנה או גדולה, משפיע על כל ענפי החיים.

יג.

תנאי רביעי: ידיעת המחנך את הנאה והמגונה והגבלתם.

שלשה דברים יסודיים ועקריים כחנוך והדרכה — ביחס המחנך והמודרך אל המחנך והמודרך: (א) רום ערכו של המחנך והמודרך בעיני המחנך והמודרך. (ב) האמון אשר המחנך והמודרך רוחש אל המחנך והמודרך. (ג) המשמעת במסירה ונתינה גמורה של המחנך והמודרך אל המחנך והמודרך.

ושלשה דברים יסודיים ועקריים כחנוך והדרכה — ביחס המחנך והמודרך אל המחנך והמודרך: (א) ההסתכלות החזקה במהות המחנך והמודרך בגילולתו מצבו מקום מגורו והסביבה. (ב) יחסי אהבה וחיבה בין המחנך והמודרך והמחנך והמודרך. (ג) התכונות מתונה של המחנך והמודרך בגידולו המוסרי של המחנך והמודרך מזמן לזמן.

המחנך והמודרך צריך לדעת היטב את הנאה ואת המגונה, כי הנאה אינו ענין מוחלטי לכל בני אדם בשוה, ועל כן צריך המחנך והמודרך לשפוט היטב בשכלו על כל דבר ודבר בפרט אם הוא נאה או מגונה קודם שיאמר להמחנך והמודרך, ואחרי כן יאמר זאת להמחנך והמודרך מתוך אהבה וחיבה בדעה והשכל בדברי חכמים בנחת נשמעים: דבר זה נאה וצריכים לעשותו ודבר זה מגונה וצריכים להרחיקו.